

FORSVAR FOR NATUREN

HYBY FÆLLED ØVELSESPADS

EVALUERING AF DRIFTS- OG PLEJEPLAN **2003-2018**

Titel: Hyby Fællad Øvelsesplads, Evaluering af Drifts- og Plejeplan 2003-2018

Udgivelse: Forsvarsministeriets Ejendomsstyrelse, 2015

Udarbejdelse: NIRAS A/S, Sandie Lykke Pedersen og Pernille Brandt Poulsen

Kvalitetssikring: Forsvarsministeriets Ejendomsstyrelse, Henrik Olsen og Margit Buhl

Godkendelse: Chef for Rådgivningsafdelingen, Forsvarsministeriets Ejendomsstyrelse, Boie Skov Frederiksen

Fotos: Michael Sand

Layout og produktion: Rosendahls a/s, København
ordre 196093

ISBN: 978-87-92898-68-5

Internetversion: Planen kan findes i elektronisk format på www.forsvaret.dk

INDHOLD

1. RESUMÉ	4	5. AKTIVITETER	37
2. INDLEDNING	6	5.1 Rydning	38
3. EVALUERING AF AKTIVITETER	9	5.2 Slåning	39
3.1 Militæranvendelse	10	5.3 Afgræsning	40
3.2 Naturbeskyttelse	12	5.4 Hydrologi	41
3.3 Publikumshensyn	26	5.5 Kulturhistoriske interesser	42
3.4 Gennemførte aktiviteter ud over drifts- og plejeplanens anvisninger.	27	5.6 Invasive arter	43
4. OPSUMMERING AF STATUS	29	5.7 Øvrige aktiviteter	44
4.1 Militæranvendelse	30	6. REFERENCER	45
4.2 Naturbeskyttelse	30	7. BILAG	46
4.3 Publikumshensyn	35	7.1 Aktivitetskort	46
4.4 Gennemførte aktiviteter ud over drifts- og plejeplanens anvisninger.	36		

1. RESUMÉ

Drifts- og plejeplanen for Hyby Fælled Øvelsesplads for perioden 2003-2018 er gennemgået og evalueret med henblik på at identificere tiltag, der er gennemført, samt tiltag der helt eller delvist mangler gennemførelse.

En række planlagte aktiviteter med henblik på de øvelses- og uddannelsesmæssige forhold på terrænet er ikke gennemført, da der ikke længere er værnepligtige på terrænet og behovene er ændret. Det gælder f.eks. tilplantninger til bivuakering og etablering af et GRIFO-anlæg. Der er i stedet etableret en International Observationslejr og en styre-bremsebane. Veje og spor er vedligeholdt, og der er sket en oprydning af oplagspladser og skure, der ikke længere var i brug.

Med hensyn til naturbeskyttelse er der generelt ikke sket pleje af skove, krat og levende hegn i perioden. Skovdriften har været lavt prioriteret, og behovet fremadrettet skal afklares. Kirstinebjerg Skov er driftsmæssigt

udlagt til urørt skov. Langs kystskrænterne er udbredelsen af krat og nåleskov bevaret, og der er fjernet større træer, som var i vejen for udsigten over Lillebælt fra Skanse 1.

For terrænets vådområder er den planlagte indsats overordnet gennemført for de regulære vandhuller i lysåbne arealer. Der er i 2010 gennemført oprensning/etablering og rydning ved 11 vandhuller, og Fredericia Kommune har udsat løvfrø-haletudser i 5 vandhuller. Med hensyn til de øvrige vådområder som enge, moser, skovsøer og vandløb er der ikke gennemført pleje, og en gennemgang af behov er nødvendig.

Det vurderes, at de åbne arealer overordnet set fremstår åbne og uden aldrende opvækst. Der har ikke alle steder være slået så ofte som planlagt. Terrænets begrænsede hedeareal er blevet passet sammen med det tilstødende overdrev, og der er ikke gennemført egentlig

hedepleje. Der er tale om græshede med opvækst af gyvel.

Målsætningerne for overdrevene er delvist nået. Der har været slået mindst 3 gange i planperioden, og de fleste steder oftere. Der er steder, hvor hyppigere slåning er nødvendig for at holde opvækst af buske og krat nede. De åbne overdrev omkring skanserne er holdt åbne dels ved slåning og dels ved græsning med får. Et tæt græstæppe på skanserne er vigtig for at modvirke erosion, og det vurderes at være opnået. Der er kort græs og få buske og træer på skanserne. På overdrevene mellem skanserne er der opvækst af bl.a. gyvel, som hidtil ikke er bekæmpet. Krigergraven er i fin stand, og der slås omkring den. Dens fredningsstatus er under behandling i Kulturstyrelsen.

På kystskrænten henligger overdrevene med naturlig dynamik. Der er fåregæsning på en del af kystskrænten primært med henblik på bekæmpelse af kæmpe-bjørneklo. Der er problemer med at holde fårene inde og løse hunde ude, hvorfor hegnet er udskiftet i 2014. Problemet er ikke løst.

Slettearealerne skal plejes som overdrev ved årlig slåning med opsamling af materialet. Ved forpagtningsaf-

tale, der omfattede høslæt, er arealerne drevet frem til og med 2014. Der er visse steder fremskreden tilgroning i bl.a. tjørn.

Der er offentlig adgang til Hyby Fælled Øvelsesplads, når der ikke finder øvelsesaktiviteter sted på terrænet. Der er opstillet informationsstandere ved tre indfaldsveje, som opdateres med hensyn til oplysninger om øvelsesaktiviteter. Endvidere viser de kort over området samt ordensreglement for offentlighedens færdsel. Mange benytter terrænet.

Ud over de aktiviteter, der var beskrevet i drifts- og plejeplanen, er der etableret en nærkampby ved Fælledvej/Nordre Skydebanevej til HBU (Hærens Basis Uddannelse). Endvidere er der sket bekæmpelse af japansk pileurt/kæmpe-pileurt, samt etableret vandhuller og udsat løvfrøer, som nu trives på terrænet.

Hyby Fælled Øvelsesplads er jagtfrit område, og al vildtpleje er ophørt. En jagtofficer er fortsat tilknyttet til at håndtere evt. sygt eller skadet vildt. Der har været problemer med løse hunde på terrænet til trods for skiltning om, at det ikke er tilladt. Dette har voldt problemer med bl.a. skambidning af vildt samt får i indhegning.

Vildt på overdrev.

2. INDLEDNING

Forsvarsministeriets skyde- og øvelsesterræner er styret af 15-årige drifts- og plejeplaner. Udarbejdelse af drifts- og plejeplaner for de enkelte terræner påhviler Forsvarsministeriets Ejendomsstyrelse og sker med henvisning til *Bestemmelse om drifts- og plejeplaner* (FBE, 2011a).

For Hyby Fælled Øvelsesplads foreligger en drifts- og plejeplan for perioden 1. juli 2003 til 30. juni 2018 (Miljøministeriet et al. 2003). Denne benævnes herefter drifts- og plejeplanen. Kun ca. 2/3 af planperioden er gået, men drifts- og plejeplanen forestår revision med henblik på vedtagelse af en ny plan, der kan ligge til grund for forvaltningen af Hyby Fælled Øvelsesplads i en efterfølgende 15-års periode.

Jævnfør retningslinjerne i drifts- og plejeplanen skal anvendelsen af øvelsespladsen tilgodese følgende forhold:

At terrænet er udlagt som øvelsesplads og derfor fortsat skal kunne opfylde Forsvarsministeriets behov for uddannelsesaktiviteter.

At den forsvarsmæssige benyttelse sker under hensyntagen til landskabelige, biologiske og kulturhistoriske værdier, som i drifts- og plejeplanperioden søges fastholdt og udbygget.

At den rekreative benyttelse sker i det omfang, det er sikkerhedsmæssigt forsvarligt og ikke forstyrrer Forsvarsministeriets brug samt er foreneligt med hensynet til de natur- og kulturmæssige værdier.

Disse skal realiseres på baggrund af en række planlagte aktiviteter. Nærværende gennemgang og evaluering af aktiviteter på øvelsespladsen er foretaget med udgangs-

Øvelsesaktivitet.

punkt i den foreliggende drifts- og plejeplans planafsnit, som dækker en 15-årig planperiode.

Evalueringen er gennemført af rådgiver Sandie Lykke Pedersen, NIRAS A/S, på foranledning af Forsvarsministeriets Ejendomsstyrelse ved arealforvalter Henrik Olsen. Endvidere har LSE chef Karen Henriksen og kaserneforvalter og næstkommanderende Henrik Gundersen bidraget med viden, da de har et godt indblik i terrænets nuværende og hidtidige drift og pleje. I forbindelse med nærværende evaluering er der foretaget besigtigelser af terrænet i april og oktober 2014.

Notatets struktur består af et resumé, der kort opridser evalueringens hovedkonklusioner efterfulgt af nærværende introduktion. Derefter følger en mere grundig aktivitetsgennemgang af tiltagene i drifts- og plejeplanen.

Alle aktiviteter er i notatet opdelt i emnerne *militæranvendelse*, *naturbeskyttelse* og *publikumshensyn*. Inden for hvert emne gøres status over de gennemførte aktiviteter sammenlignet med det planlagte niveau. Tiltag, der er udført, selv om de ikke er beskrevet i drifts- og plejeplanens anvisninger, er ligeledes inkluderet.

Aktivitetsgennemgangen efterfølges af en opsummering over de forhold, der af forskellige årsager endnu ikke er gennemført, og som mangler, for at drifts- og plejeplanens mål er opfyldt. Notatet munder ud i en systematisk opgørelse af aktiviteter, der skal gennemføres den kommende 5-års periode.

Gode miner til slet spil.

3. EVALUERING AF AKTIVITETER

Metodikken i det følgende er, at handlingsplanen for Hyby Fælled Øvelsesplads fra drifts- og plejeplanen for perioden 2003-2018 gennemgås i skemaform.

De respektive aktiviteter kategoriseres efter emnerne *militæranvendelse*, *naturbeskyttelse* og *publikumshen-syn*, og der gives en kort beskrivelse af de planlagte aktiviteter. Navneangivelserne svarer til dem, der er anvendt i drifts- og plejeplanen med tilhørende kort. Terrænet

er inddelt i afdelinger og derunder i litra, og tallene i aktivitetsbeskrivelsen, f.eks. 2q, henviser til disse. For hver aktivitet er der i højre kolonne en kort beskrivelse af status for gennemførelsen af aktiviteten samt en konklusion fremhævet med **fed**. Drifts- og plejeplanen angiver en prioritering af indsatsen i forskellige faser af planperioden. Dette er ikke vægtet i evalueringen, idet der ses på den samlede indsats i planperioden.

Militærkøretøjer.

3.1 Militæranvendelse

Planer og aktiviteter, der primært er begrundet i de militære sikkerheds- og uddannelsesmæssige behov, og retningslinjerne for den øvelsesmæssige indretning af terrænet.

Planlagte aktiviteter	Aktivetsbeskrivelse	Udførte aktiviteter
Tilplantninger til bivuakering.	Der etableres nåleskov på sletten umiddelbart øst for Egehavehus samt på sletten i østkanten af det nordlige overdrev, afdeling 2q og 2o.	Ikke gennemført. Behovet har ændret sig, da der ikke længere er værnepligtige på terrænet. Der er fortsat slette på begge arealer.
	Der søges om tilladelse til at etablere beplantning på 0,37 ha overdrev i umiddelbar sammenhæng med slettearealerne, afdeling 2q og 2o.	Ikke gennemført. Behovet har ændret sig, da der ikke længere er værnepligtige på terrænet. Arealet er fortsat åbent overdrev med lavt krat i den nordlige kant.
Driftsplan for Kirstinebjerg Skov. (Kirstinebjerg Skov udlægges til urørt skov. Se under naturbeskyttelse).	Af hensyn til sikkerhed i forbindelse med bivuakering vil det være muligt at udføre plughugst drift langs spor og veje i en zone på op til 20 meter.	Ikke gennemført. Behovet har ændret sig, da der ikke længere er værnepligtige på terrænet.
	Langs bækken nord for Radarvej er der stejle partier, som ikke giver mulighed for bivuakering indenfor 20 meter zonen. Der er derfor ikke øvelsesmæssige argumenter for at udføre plughugst i disse områder. De er derfor ikke indeholdt i 20 meter zonen.	Ikke gennemført. Behovet har ændret sig, da der ikke længere er værnepligtige på terrænet.
Anlæg af spor ind til ædelgranbevoksningen.	Afdeling 4b: Etableringen af sporet afsluttes, og det dækkes med topplag af grus i løbet af 2003.	Gennemført. Sporet er etableret i 2003, men der er ikke behov for det længere.
Begrænset brug af faste bælte- og hjulspor.	Forsvarsministeriet har gennem længere tid haft tradition for faste bælte- og hjulspor på Hyby Fælle Øvelsesplads. Færdslen med bælte- og hjulkøretøjer vil også i planperioden være begrænset til de områder, der er markeret på terrænkortet, bilag 2.	Gennemført. Ekstern leverandør bestilles til at vedligeholde spor. Der er behov for en opdatering. Terrænet benyttes til testkørsel af nye kampvogne. Færdsel er begrænset til faste spor, og områder med PMW-kørsel tilladt (Primært moser og enge i afdeling 4 og 5).
Fjernelse af FN-observationsposter, oplagspladser mv.	Gamle skure, eksempelvis skuret øst for Post Syd og den gamle skurvogn i terrænets nordligste del, er blevet fjernet i forbindelse med planprocessen 2002. Der er ikke længere oplagspladser af rør og jern, og der forventes ikke at foregå yderligere oplagring fremover.	Gennemført. Skurene er fjernet. Der er ikke oplagring af jern andre steder end i containere på kasernen.
Ophør af oplagsplads.	Afdeling 5f: Oplagringen af rør og andet jern fra nærliggende industri er ophørt i forbindelse med planprocessen 2002.	Gennemført. Der er ikke oplagring af jern andre steder end i containere på kasernen.
Etablering af GRIFO-anlæg. (GRundlæggende Indføring i Fredsstøttende Operationer).	Et mindre antal træhuse med afgrænsende pigtrådsafspærring etableres i løbet af planperioden.	Delvist gennemført. I stedet for GRIFO-anlægget er der i 2008-2010 etableret en International Observationslejr (Int. Ops. lejr) i afdeling 6 a ved skivedepotet.

Planlagte aktiviteter	Aktivitetsbeskrivelse	Udførte aktiviteter
Etablering af styre-bremsebane.	På den sydlige del af Fælledvej etableres en styre-bremsebane i form af en udvidelse af den eksisterende vej. Fælledvejs sydlige del er omgivet af beskyttede naturtyper: overdrev, hede og eng, hvorfor amtet skal inddrages i projektet.	Gennemført. Styre-bremsebanen er etableret mellem 2006-2008, lidt sydligere end angivet på bilag 2 og 3 til drifts- og plejeplanen. Der er endvidere etableret en vendeplads i afd. 7e.
Etablering af løbebane.	Der etableres en 2,5 km løbebane med primitive forhindringer, se placering på drifts- og plejekortet, bilag 3. Løbebanen etableres hovedsagelig på bestående skovveje og stier. På strækninger, hvor der er behov for at etablere løbestien, vil der blive anvendt grus eller andet blødt underlag som f.eks. flis.	Delvist gennemført. Der er løberuter rundt på terrænet, og der findes et løbekort over området, hvor stien er indtegnet. Eksisterende stier er benyttet.

Terrænets veje og spor er vedligeholdt.

3.2 Naturbeskyttelse

Planer og aktiviteter, der primært er begrundet i pleje- og beskyttelse af terrænets naturværdier ses i skemaet nedenfor.

Drift af terrænets græsarealer (NPA) bydes ud i udbud primo 2015.

Planlagte aktiviteter	Aktivitetsbeskrivelse	Udførte aktiviteter
Driftsplan for Egehaven.	Afdeling 1d: 2-3 tyndinger af 0,3 ha bøg m.v. Naturnær drift 2018.	Ikke gennemført. Skovdriften har været lavt prioriteret. Behovet skal afklares.
	Afdeling 1f: 1 tynding af 1,2 ha eg. Naturnær drift 2009.	Ikke gennemført. Skovdriften har været lavt prioriteret. Behovet skal afklares.
	Afdeling 1g: Indplantning af ca. 500 hejstere* af sitka-gran på et areal på 0,1 ha ved periodens start. Naturnær drift 2010. (*Hejstere er unge udplantningstræer, som er beskåret på en særlig måde for at styrke stammens udvikling.)	Delvist gennemført. På luftfoto ser det ud som om, der kunne være tilplantet i 2003 eller 2004. Der er i dag relativt åbent. Unge nåletræer dækker mere og mere.
	Afdeling 1h: Indplantning af ca. 500 hejstere af bøg på et areal på 0,4 ha ved periodens start. Naturnær drift 2010.	Ikke gennemført. Skovdriften har været lavt prioriteret. Behovet skal afklares. Arealet er groet til af sig selv. Der er i dag relativt tæt kronedække.
	Afdeling 1j: 0,1 ha askebeplantning overgår til naturnær drift 2008.	Ikke gennemført. Skovdriften har været lavt prioriteret. Behovet skal afklares. Der er i dag relativt tæt kronedække af høje træer.
	Afdeling 1k: 2 tyndinger af 0,2 ha eg. Naturnær drift 2020.	Ikke gennemført. Skovdriften har været lavt prioriteret. Behovet skal afklares. Der er i dag relativt tæt kronedække af høje træer.
	Afdeling 1l: 2 tyndinger af 0,8 ha eg og ask. Naturnær drift 2018.	Delvist gennemført. Er muligvis tilplantet med unge træer (ege og aske?) mellem 1999 og 2002 jævnfør luftfoto. Der er i dag en tæt, men ikke så høj bevoksning. Behovet skal afklares.
	Afdeling 1m: Renafdrejet del af litra mod øst (1,5 ha) gentilplantes med hjemmehørende træer (eg og bøg). Naturnær drift 2003 på del med gamle ege og aske. Hegnet mod øst fjernes i løbet af 3-5 år.	Delvist gennemført. Er muligvis renafdrejet mellem 1999 og 2002, og gentilplantet mellem 2002 og 2004. Der er i dag unge løvtræer med relativt tæt kronedække. Behovet skal afklares.
	Afdeling 1n: 0,5 ha ask. Drives naturnært hele perioden.	Ikke gennemført. Skovdriften har været lavt prioriteret. Behovet skal afklares. Der er i dag høje træer.

Planlagte aktiviteter	Aktivitetsbeskrivelse	Udførte aktiviteter
Driftsplan for Kirstinebjerg Skov.	Afdeling 4: Kirstinebjerg Skov udlægges til urørt skov (med plughugst langs spor – se under miljøanvendelse).	Gennemført. Kirstinebjerg Skov er driftsmæssigt udlagt til urørt skov med habitattrægrupper. Dødt ved efterlades, og der er i 2014 gennemført sprængninger af træer for at skabe mere dødt ved. Den meget sjældne og rødlistede bille-art lille pupperøver, som er afhængig af større sammenhængende egeskove, er observeret på terrænet.
Pleje af krat og levende hegn. (Alle, undtagen krat mod kysts-kraenten).	Målsætning: Brede, tætte krat med fodposer udadtil, gamle, store træer i midten og en stor mængde gammelt, udgået ved. Førstegangspleje: Der foretages tilplantning med egnskarakteristiske træ- og buskarter i en ca. 100 m strækning af det nord-sydgående hegn i afdeling 5. Ud over dette er der ingen behov for førstegangspleje. Kontinuerlig pleje: Udbredelsen som er indtegnet på Grundkortet, Bilag 1 bevares ved, at de omkringliggende åbne naturområder plejes kontinuerligt med klippende, skærende maskinel.	Ikke gennemført. Der er ikke sket nogen pleje af krat. Der er et bredt hegn/krat langs terrænets vestlige grænse i afdeling 5. Det er opstået huller i hegnet mellem 2010 og 2012. Det er muligvis grundejerne på de tilstødende matrikler, af hensyn til udsigten. Ok. Det tilstødende engareal 5a er åbent engareal med opvækst af spredte buske og tilgroning i krat. De åbne græsarealer er ikke slået i mindst to år.
Pleje af krattene ud mod kysts-kraenten.	Målsætning: Udsyn over Lillebælt til Fyn hen over tætte krat, der består af buske samt en stor mængde gammelt, udgået ved. Førstegangspleje: Høje træer øst for Skanse 1 fældes, inkl. nåletræerne. Samtidig bevares kratskoven, som består af tjørn og andre træ- og buskarter, som ikke bliver til høje træer. For at skåne det sårbare område bør fældningen foregå motormanuelt, og veddet kan henligge på området til naturligt forfald. Kontinuerlig pleje: Såfremt der 10 år efter førstegangsplejen igen findes høje træer fældes disse. Kratudbredelsen indtegnet på Grundkortet, Bilag 1 bevares ved, at de omkringliggende åbne naturområder plejes kontinuerligt med klippende, skærende maskinel.	Delvist gennemført. Nåleskoven holdes i skak, så den ikke breder sig. Der ud over sker der ingen pleje. Der er i 2004-2006 fældet større træer øst for Skanse 1, og vedet er efterladt i området. Kratskoven med lave træer er bevaret. Behov for fældning af høje træer skal afklares. De omkringliggende arealer er indhegnede og afgræsses af får jf. forpagtningsaftale. Hegnet er fornyet i foråret 2014, men der er fortsat problemer med, at fårene løber ud. Vegetationen er kort og kratudbredelsen bevaret.

Planlagte aktiviteter	Aktivitetsbeskrivelse	Udførte aktiviteter
Pleje af vådområder. (Vandhuller, moseområder og enge).	Vandhul nr. 1 i den nordlige del af Egehaven, afdeling 1f: Målsætning: Skovsø. Førstegangspleje: Som afslutning på den påbegyndte reetablering af vandhullet jævnes jordvoldene ud, knækkede grene saves af, og overkørte, mindre træer fældes. Fodertønderne og halvtæg fjernes. Kontinuerlig pleje: Sidst i planperioden foreslås det at fjerne overhængende, skyggende grene.	Delvist gennemført. Der er fortsat tale om en skovsø. Der er ryddet op omkring vandhullet. Endnu ikke gennemført. Søen er relativt overskygget.
	Vådområde nr. 2, sø og mose, afdeling 2p og 2r: Målsætning: Sø med blankt vandspejl og omkringliggende, lysåben mose og eng. Førstegangspleje: De opgravede jordbunker fra etableringen af vandhullerne bør jævnes ud. Søen, afdeling 2r, udvides mod syd ca. 1.000 m ² . Kontinuerlig pleje: Sidst i planperioden fjernes evt. skyggende træer og buske.	Gennemført. Der er i 2010 gennemført vandhulspleje/etablering af vandhuller, i form af uddybning/afskrabning af 6 lavbundsarealer/vandhuller i den nordligste del af terrænet, afdeling 2a, 2p og 2r. Der er således i dag 6 vandhuller med blankt vandspejl, i lysåbne mose- og engarealer. Der er i 2013 udsat løvfrøer i vandhullerne, som trives i området. Søen, afdeling 2r, er udvidet, men udgør kun ca. 300 m ² . Til gengæld er der etableret flere vandhuller i området. Der er ikke jordvolde eller bunker at se. Der er ikke vegetation, som skygger for vandhullerne på nuværende tidspunkt.
	Sø nr. 3, kunstig anlagt sø, afdeling 3f: Målsætning: Lavvandet, åben sø. Førstegangspleje: Ingen. Kontinuerlig pleje: I løbet af planperioden fjernes evt. pil og tjørn, som kan kaste skygge på søen.	Gennemført. Der er tale om en lavvandet og åben sø langs et levende hegn. Der er nu begyndende tilgroning af urtevegetation i vandfladen. Søen er oprenset i 2010, og der er fjernet vedplanter. Der er udsat løvfrø-haletudser i 2013 af Fredericia Kommune. Der er ikke træer, der skygger væsentligt for søen. Der er kun vedplanter i det levende hegn på vestsiden.
	Mose nr. 4, skovmosen i Kirstinebjerg Skov, afdeling 2p og 4: Målsætning: Åben skovmose uden udgrøftning, men med gennemsivende overfladevand.	Ikke gennemført. Der er fortsat tale om en skovmose. Der er ikke foretaget pleje. Området er udlagt til urørt skov.

Fårehegn med skiltning.

Planlagte aktiviteter	Aktivitetsbeskrivelse	Udførte aktiviteter
	Førstegangspleje: Pilebuskene fjernes, og kantvegetationen tyndes ved, at træerne fældes og trækkes op på skovbunden. For at skabe samme niveau over mosen og derved reetablere den oprindelige mose/engbund bør de dybe grøfter dækkes til. Der kan etableres en dæmning i mosens sydende mod afdeling 4 f. Dæmningens formål er at stoppe den hurtige afstrømning gennem de dybe grøfter, således at vandet siver gennem hele mosen i stedet. Bemærk, at skovmosens førstegangspleje gennemføres i planens første leveår, da skovområdet herefter er udpeget som urørt skov. Genskabelse af naturlige afstrømningsforhold er et vigtigt element i forbindelse med udpegning af urørt skov, og plejen bør derfor prioriteres højt. Kontinuerlig pleje: Ingen, da området er udpeget som urørt skov.	Der er ikke tyndet eller fjernet kantvegetation. Behov skal afklares. Grøfterne er ikke tildækket, og der er ikke etableret en dæmning. Behov skal afklares. Der er udlagt urørt skov, men ikke genskabt naturlige afstrømningsforhold. Ok.
	Vandhul nr. 5, afdeling 5k nordlig del, samt vandhullerne umiddelbart syd for: Målsætning: Åbne vandhuller i moseområde. Førstegangspleje: De omkringliggende jordvolde jævnes ud. Kontinuerlig pleje: To gange i planperioden reduceres udbredelsen af krat omkring vandhullerne.	Gennemført. Vandhullerne er relativt lysåbne efter oprensning i 2010. Ok. Udbredelsen af krattet ved vandhullerne er reduceret i 2010, så der nu kun er krat på vestsiden af de midterste. Plantematerialet ligger i dynger ved østsiden, ca. 10 m fra vandhullerne. Der er udsat løvfrø-haletudser i 2013 af Fredericia Kommune.
	Moseområdet nr. 6, afdeling 5d: Målsætning: Moseområde i syd- og nordlig del samt en sø med åbent vandspejl midt i mosen. Naturgenopretning: Der etableres en 0,5-1 ha sjapsø midt i mosen ved at skrabe ca. 30-40 cm af jordlaget væk. Den opskrabede jord kan deponeres langs sjapsøens nord- og vestlige afgrænsning i en fladstrakt vold med maks. højde på 1-1½ m højde. Tjørn og slåen vil hurtigt skyde op på volden og skjule denne. Dette ses bl.a. ved den sydlige del af Æblehave, hvor en tilgroet vold kun ses helt tæt på. Kontinuerlig pleje: Såfremt pil og tjørn spredes ud i vådområdet, bør de skæres ned én gang i planperioden.	Ikke gennemført. Der er ikke nogen sø midt i mosen. Mosen er relativt tør og dækket af urtevegetation med spredte buske. Der er ikke slået eller sket anden pleje i min. 2 år, og mosen er under tilgroning i buske/krat. Der er ikke etableret en sjapsø eller skrabt i mosen. Der er en mosaik af mindre vandhuller i den østlige del af afdeling 5d, som er delvist udtørrede/under tilgroning i bl.a. dunhammer. Der er genvækst af pil og tjørn omkring vandhullerne. Fredericia Kommune har i 2013 udsat løvfrø-haletudser i vandhullerne afdeling 5d. Der er begyndende behov for rydning i mosen for at holde den lysåben.

Planlagte aktiviteter	Aktivitetsbeskrivelse	Udførte aktiviteter
	Sø nr. 7, afdeling 6h, nordligt vandhul ved Bane Nord: Målsætning: Delvist åbent vandhul. Førstegangspleje: Ingen. Kontinuerlig pleje: To gange i planperioden reduceres udbredelsen af krat omkring vandhullet.	Gennemført. Efter en oprensning i 2010 er vandhullet nu delvist åbent. Der er krat ved vest-syd og østsiden, som skygger en smule. Der er ikke foretaget pleje indtil 2010, og vandhullet groede langsom til. Krattet er reduceret og svarer nu til målsætningen.
	Vandhullerne nr. 8, i krattet afdeling 6c, lige nordøst for krydset Nærkampvej og Fælledvej: Målsætning: Deltvist åbne vandhuller omgivet af krat. Førstegangspleje: Krat fjernes i ca. 5 m bræmme rundt langs bredden. Slam fra bunden fjernes ved opgravning. Kontinuerlig pleje: To gange i planperioden reduceres udbredelsen af krat omkring vandhullerne.	Ikke gennemført. Vandhullerne er omgivet af krat i en sådan grad, at de ikke er åbne. Der er meget fugtigt, og det er nødvendigt med hyppig klipning for at holde vegetationen nede. Der er observeret løvfrø, som ikke er udsat hér, og vildt holder også til i området. Der er ikke fjernet krat eller opgravet slam fra bunden. Der er ikke reduceret krat endnu i planperioden.
	Sø nr. 9, afdeling 8f: Målsætning: Åben sø. Førstegangspleje: Ingen. Kontinuerlig pleje: To gange i planperioden reduceres udbredelsen af krat omkring vandhullet.	Gennemført. Efter en plejeindsats i 2010 er vandhullet åbent med en række træer på nordsiden. Der er begyndende tilgroning med dunhammer, men i øvrigt åben vandflade. Ok. Krat er reduceret i 2010 og trænger derfor ikke umiddelbart.
	Vandhul nr. 10, afdeling 5k: Målsætning: Åbent vandhul mod syd og øst. Førstegangspleje: Bevoksningen mod syd og øst reduceres kraftigt, og bundslammet renses op. Udløbet mod nord hæves ca. 30 cm for at skabe større vandspejl. Kontinuerlig pleje: To gange i planperioden reduceres udbredelsen af krat omkring vandhullet.	Delvist gennemført. Der er to vandhuller på stedet, som svarer til målsætningen. Efter en oprensning og næsten total fjernelse af krat ved det østlige af vandhullerne i 2010 er dette nu lysåbent mod syd og øst. Det vestlige vandhul har krat på vest og delvist sydsiden. Der er udsat løvfrø-haletudser i 2013 af Fredericia Kommune. Bevoksningen er reduceret kraftigt i 2002-2004. Vandspejlet er relativt åbent, men der er opvækst af urtevegetation i søen, som er meget lavvandet. Udløbet er ikke hævet. Krat er reduceret kraftigt i 2002-2004 og igen i 2010.

Planlagte aktiviteter	Aktivitetsbeskrivelse	Udførte aktiviteter
	Vandhullerne nr. 11, afdeling 5b (dellitra vestnordvest for T-krydset mellem Fælledvej og Nordre Skydebanevej): Målsætning: Åbne vandhuller mod syd, øst og vest. Førstegangspleje: Vandhullerne oprenses, og de omkringliggende krat reduceres mod øst, syd og vest. Kontinuerlig pleje: To gange i planperioden reduceres udbredelsen af krat omkring vandhullerne.	Gennemført. Vandhullerne er fortsat relativt åbne mod syd og øst, da krattet er holdt nede ved slåning af de omkringliggende arealer. Ok. Krattet er reduceret i 2002-2004 mod øst, syd og vest, og der er oprenset. Krattet er reduceret i 2002-2004. Der er igen behov for rydning.
Pleje af engarealer.	Engarealet, afdeling 1b, 5a og 7e: Målsætning: Åbent, fugtigt engareal. Førstegangspleje: Ingen. Kontinuerlig pleje: Alle de åbne engarealer bør fremover drives som høslæt mindst hvert andet år, uden jordbehandling, gødsning og sprøjtning. Første slæt tidligst primo juli med efterfølgende fjernelse af det tørrede materiale. Engarealet, afdeling 2a og 4e: Målsætning: Åbne, fugtige engarealer. Førstegangspleje: Pilebuskene bør fjernes, og hele engen bør slås. Efterfølgende bør materialet fjernes. Kontinuerlig pleje: Se ovenstående, afdeling 1b.	Gennemført. 1b og 7e har været forpagtet bort til høslæt. Der er tæt slået og parkagtigt. 1b er åbent, relativt fugtigt engareal, med begyndende opvækst af krat langs den nordlige kant. 7e er åbent, relativt tørt engareal, som slås i sammenhæng med det tilstødende overdrev 7a. Det er slået i 2014. Der er i perioden 2006-2008 etableret en styre-bremsebane med vendeplads på arealet. 5a er åbent engareal med opvækst af spredte buske og tilgroning i krat. Ok. Arealet har været forpagtet bort til høslæt og er senest slået i 2013. Delvist gennemført. Arealerne er for størstedelens vedkommende åbne og relativt fugtige engarealer, jævnfør målsætningen. 4e er slået i 2014. 2a er ikke slået i 2014 og er knæ- lårhøjt. Pilene er ikke fjernet, og det nordøstlige hjørne af 2a gror mere og mere til i krat. De øvrige arealer er jævnlgt slået, og udbredelsen af pile og andet krat er stadig forekommende. Der er ikke slået i 2014.
Pleje af vandløb.	Vedligeholdelsen af vandløbene i denne planperiode begrænses til jævnlgt at rense vejunderføringer og til at løse evt. akutte problemer med at modtage vand fra tilstødende jorde.	Delvist gennemført. Der er foretaget nødvendige rensninger af vejunderføringer. I en grøft i det nordvestlige hjørne af terrænet langs skoven ved Egehavevej er der behov for rydning langs grøften og evt. oprensning.

Planlagte aktiviteter	Aktivitetsbeskrivelse	Udførte aktiviteter
Pleje af hedearealer.	Hedearealet, afdeling 8b omkring Søndre Skydebanevej: Heden syd for Søndre Skydebanevej (1,4 ha) friholdes for kørsel, bl.a. i forbindelse med igangværende opbygning af støjvold. Målsætning: Åben hede. Førstegangspleje: I den østlige del fjernes opvækst af gyvel og andre større buske og træer. Vildtageren på heden nedlægges. Der bør hurtigst muligt opsættes pæle, som hindrer kørsel på den sydlige del af hedearealet. Kontinuerlig pleje: 2 år efter førstegangsplejen kan der slås eller afbrændes ca. 25 m brede striber eller 25 x 25 m brede skaktern. Træer og buske bør fjernes ca. hvert 2. år. Pletvis afbrænding, eksempelvis i form af områder på ca. 25 m brede striber eller 25 x 25 m fordelt som skaktern. Afbrændingen kan foretages skiftevis ca. hver 10 år. Alternativt til afbrænding foreslås slåning med buskrydder samt fjernelse af materialet.	Delvist gennemført. Der er spor efter kørsel på heden, som formentligt er kommet bl.a. i forbindelse med pleje af vandhul nr. 9. Der er for nyligt kørt til og fra skydebanen over heden. Støjvolden er etableret og dækket af græsvegetation. Der er i dag åben græshede med få spredte buske. Heden syd for Søndre Skydebanevej plejes ved slåning sammen med overdrevet beliggende syd for. Mellem 2002-2004 er der fjernet en del krat/buske på arealet syd for Søndre Skydebanevej. Der er fortsat enkelte gyvel på arealet. Vildtageren er nedlagt og groet til af sig selv. Der er ikke opsat pæle, som hindrer kørsel på den sydlige del. Der er slået, men ikke i striber eller tern – eller andet mønster. Der har ikke været afbrændt eller planlagt afbrændinger.
Pleje af overdrev.	Overdrevene øst for Egehavehus, afdeling 2o, afdeling 3b, nordlig del af afdeling 5j og 6b: Målsætning: Åbent overdrev. Førstegangspleje: Ingen. Kontinuerlig pleje: Overdrevene drives som høslæt, gerne en eller flere gange årligt. Første gang tidligst primo juli. Såfremt der ikke er ressourcer til det intensive høslæt, kan slåning og efterfølgende fjernelse af materialet mindst tre gange i planperioden være med til at fastholde overdrevsfloraen.	Delvist gennemført. 2o: Den nordvestligste del af overdrevet er slået i 2014. Resten er under tilgroning i buske og krat og er på vej til ikke længere at fremstå åbent. 3b: Ikke slået i 2014. Delvist åbent, med opvækst af krat og spredte buske. 5 j, nordlig del: Ikke slået i min 2 år. Åbent, men præget af højt græs og få spredte buske. 6 b: Arealet er åbent med højt græs og få spredte buske. Der er krat langs vandløbet. Ok. Overdrevene er slået mindst 3 gange i den forgangne del af planperioden, nogle oftere. Visse steder ses tilgroning, og der er behov for hyppigere slåning.

Skanse 1 med omkringliggende overdrev, som i dag er fåregræsset.

Planlagte aktiviteter	Aktivitetsbeskrivelse	Udførte aktiviteter
	Overdrevet på den sydlige del af afdeling 5j: Målsætning: Overdrev med op til 50 % spredt kratvegetation. Førstegangspleje: Ingen. Kontinuerlig pleje: Krattnes udbredelse bør ikke overstige 50 % af området. Derfor bør der iværksættes høslæt af overdrevet i en mosaik mellem kratområderne. Høslættet bør være efter behov, typisk hvert 3. år.	Delvist gennemført. Den nordlige del af 5j er åbent med få spredte buske. Den sydlige del er på vej til at lukke sig helt i krat. Der er samlet set ikke tale om spredt krat, men krat på den ene halvdel. Ok. Krattet udgør i dag ca. 50%, som ligger samlet i den sydlige ende af overdrevet.
	Overdrev omkring skanserne, afdeling 7a og 8a: Målsætning: Åbent overdrev. Førstegangspleje: Ingen. Kontinuerlig pleje: Som beskrevet under generelle forskrifter for høslæt. Fåregræsning på skanserne fortsætter. Vær opmærksom på, at gyvel og kæmpebjørneklo ikke må sprede sig ind på området. Såfremt dette sker, bør der udføres intensiv rydning af enkeltindivider.	Delvist gennemført. 7a: Overdrevet omkring Skanse 2 er åbent, kortklippet og fremstår parkagtigt. Der er få buske på selve skansen. 8a: Overdrevet er domineret af lårhøjt græs og er overvejende åbent. Der er spredte buske, bl.a. gyvel og tjørn, samt grupper af hylde og slåen. Selve skansen er indhegnet sammen med 8e og afgræsses af får. Hegnet er fornyet i foråret 2014, men der er fortsat problemer med, at fårene løber ud. Vegetationen er lavere, men der er opvækst af buske på skansen. Ok. Skanse 1 er afgræsset af får, de andre slås i stedet. Skanse 3 slås af ekstern entreprenør, som hyres ind fra gang til gang. Gyvel har spredt sig til 8a og bør bekæmpes.
	Overdrevet på kystskrænten, afdeling 4h, 6l og 8j: Målsætning: Åben kystskrænt som henligger til naturlig succession i form af kystskred. Førstegangspleje: Udbredelsen af kæmpebjørneklo reduceres ved græsning.	Gennemført. 4h: Henligger naturligt. 6l: Henligger naturligt. 8j: Denne del er sammen med 8e og Skanse 1 afgræsset af får. Der er fortsat græsning, og bjørneklo er reduceret, men visse steder kan fårene ikke komme til. Ekstern leverandør er hyret til bekæmpelse af bjørneklo.

Planlagte aktiviteter	Aktivitetsbeskrivelse	Udførte aktiviteter
	Kontinuerlig pleje: Bekæmpelsen af kæmpe-bjørneklo ved græsning bør fortsætte i mange år, da frøene kan overleve i jorden op til 10 år. For at opnå et mere naturligt præg og længere holdbarhed af hegningen foreslås det, at pælene og vinkeljernet skiftes ud med flækkede egepæle. Ligeledes foreslås det, at de spinkle stenter og låger skiftes ud med kraftige stenter og selvluukkende låger af egetræ.	Der er fortsat græsning, og en ekstern leverandør er hyret til fortsat bekæmpelse. Hegnet er i foråret 2014 udskiftet i et forsøg på at holde fårene inde og løse hunde ude. Der er fortsat problemer med dette.
Stranden mellem kystskrænten og Lillebælt.	Der fjernes ikke udskridende materiale eller træer fra stranden.	Ok. Der er ikke fortaget noget. Det kan være farligt at færdes på stranden pga. lillebæltserets egenskaber.
Pleje af slette- og agerarealer.	Forpagtningsaftalerne opsiges, og slettearealerne plejes ved samme fremgangsmåde som ved høslæt på overdrev, se den generelle beskrivelse omkring høslæt på overdrevsarealer afsnit 10.5, "Forbedringer i plejen af overdrev". Slettearealerne opdeles i to næsten lige store dele: ● Afdeling 1a, 3a og 5c, som udgør 26 ha. ● Afdeling 6a, 7b og 8c som udgør 18,2 ha. Målsætning: Åbent overdrev/slette-areal. Førstegangspleje: Ingen. Kontinuerlig pleje: Den naturlige græs- og urtevegetation slås som høslæt, eksempelvis hvert 3. eller 5. år, med efterfølgende bjærgning af materialet. Der bør ikke anvendes gødning, sprøjtes, udlægges kulturgræsser, jordbehandles eller anvendes andre jordforbedrende midler som f.eks. kalk, restprodukter fra olieraffinering, bryggerier mv. Det vil også i fremtiden være muligt at slå græsset omkring flugtskydebanen og hundebanerne 4-5 gange årligt samt at beskære buskene omkring maskingravene.	Delvist gennemført. Ved en forpagtningsaftale, der omfattede høslæt, er følgende arealer drevet frem til udgangen af 2014: bl.a. afdeling 1a, 3a og en del af 5c, samt dele af 6a. 7b, krigergrav: Kriegergrav og 7b slås sammen med de omkringliggende arealer og er kortklippet. 8c er omfattet af forpagtningsaftalen, men som fåregræsset areal. 1a: Der er fremskreden tilgroning i urter og buske, bl.a. tjørn, noget op til brysthøjde. Ok. Ok. Der er jævnlige taget høslæt på størstedelen af arealerne. Ok. Der er ikke slået så ofte hidtil.

Planlagte aktiviteter	Aktivitetsbeskrivelse	Udførte aktiviteter
Bekæmpelse af kæmpe-bjørneklo.	Bekæmpelse vil foregå både ved græsning og slåning. Bekæmpelse ved græsningen foregår på kystskrænten, afdeling 8j og i det nærliggende krat, afdeling 8e. På de resterende arealer vil der blive udført slåning. Traktormonteret græsslåmaskine eller kvashugger vil blive anvendt, hvor terrænet tillader kørsel. På andre arealer vil der blive anvendt le eller kratrydder. Viser det sig i løbet af sommeren, at enkelte planter er blevet overset, er det vigtigt, at disse ikke får lov til at sprede frø. Dette forebygges ved at afskære blomsterstanden og brænde den, inden frøene er modnet.	Gennemført. Der er indgået en forpagtningsaftale om fåregræsning af afdeling 8e, c og j, samt Skanse 1 (8a). Endvidere er en ekstern leverandør hyret til at bekæmpe bjørneklo på hele terrænet. Metoder afhænger af terrænet.
Pleje af fortidsminder.	Skanse I, Fredningsnummer 3312:1: Tilstanden med et tæt og slidstærkt græstæppe opretholdes. På Skanse 1 og Skanse er græsning med til at opretholde et slidstærkt græstæppe som derved bevarer skanserne. Græsningen bør derfor fortsætte i hele planperioden. Eventuel restaurering af jordskredene må kun finde sted i samarbejde med Kulturarvsstyrelsen (Ansvarlig i 2003: Arkitekt Jørgen Frandsen).	Gennemført. Ok. Der er fortsat fåregræsning på Skanse 1, og lav græsbevoksning. Der er ikke problemer og derfor ikke sket restaurering.
	Skanse II, Fredningsnummer 3312:2: Skansen er græsklædt med enkelte træer. Tilstanden findes i orden og opretholdes. På Skanse 1 og Skanse 2 er græsning med til at opretholde et slidstærkt græstæppe, som derved bevarer skanserne. Græsningen bør derfor fortsætte i hele planperioden.	Delvist gennemført. Tilstanden er opretholdt ved slåning. Der er i 2011 sket en rydning af buskopvækst. På Skanse 2 er græsning afløst af slåning, men der er fortsat tæt, lavt græstæppe.
	Skanse III, Fredningsnummer 3311:5: Tilstanden med et tæt og slidstærkt græstæppe opretholdes. Friluftsauditorium på Skanse III: Friluftsauditorium med bænkerækker er fjernet i forbindelse med planprocessen.	Gennemført. Selve skansen er i dag dækket af højt græs og urter. En ekstern entreprenør hyres ind fra gang til gang til at slå omkring skansen. Ok.

Planlagte aktiviteter	Aktivetsbeskrivelse	Udførte aktiviteter
	Kriggergrav, Fredningsnummer 3312:3: Kriggergrav er et fredet fortidsminde, selv om dens fredningsmæssige status endnu ikke er blevet tinglyst. Tinglysningen vil finde sted i nær fremtid.	Ikke gennemført. Kulturstyrelsen oplyser, at kriggergraven endnu ikke er tinglyst, men er under behandling (journalsag 2014-7.23.01-0454). Kulturstyrelsens beskrivelse fra 2002 lyder: "Et 4,5 x 4,5, m stort anlæg omgivet af en tjørnehæk. I Ø en 80 cm høj og 85 cm bred, med liljer dekoreret jerngitterlåde. Selve mindestenen er 75 cm høj, 55 cm bred og 40 cm tyk. Den er anbragt ovenpå en 80 x 60 x 20 cm stor sten, i anlæggets vest-ende modsat lågen. Mindestenen har tidligere været flankeret af to store birketræer og en mindre sørgedypres. Birken i syd-vesthjørnet er for nylig blevet fældet. Anlægget inden for hækken er belagt med perlegrus. Tilstanden er fin og bør bevares." På alle nyere luftfotos er der tæt slået omkring graven og i en sti hen til den.
Vildtpleje.	Jagten på terrænet vil fortsat være meget lempelig og vil aldrig virke hindrende for terrænets primære formål som øvelsesplads.	Ok. Hyby Fælled Øvelsesplads er udlagt til jagtfrit område. En jagtofficer er tilknyttet til at håndtere evt. sygt eller skadet vildt.
	Vildtagrene vil ikke længere blive dyrket og forventes i løbet af en kort årrække at overgå til de omkringliggende naturtyper. I stedet for foderværdien fra vildtagrene vil der i strenge vintre blive fodret på eller langs med spor spredt over øvelsespladsen.	Gennemført. Forsvarsministeriets interne jagtorganisation er nedlagt i 2012, og vildtagrene er udfaset. De har fået lov at vokse til af sig selv og er faldet i med den omkringliggende naturtyper. Der fordres ikke længere vildt nogen steder på terrænet.
	Der vil heller ikke fremover blive fodret i umiddelbar nærhed af søer og vandhuller.	Ok. Der fodres ikke ved vandhuller.
	Forsvarsministeriets nye regler, fra maj 2002, angående vildtpleje på Forsvarsministeriets arealer er blevet implementeret sideløbende med planprocessen og vil være retningsgivende i hele planperioden.	Gennemført. Reglerne blev implementeret og fulgt, men vildtplejen er ophørt i 2012.
	Hunde: Ved planlægning af hundetræning vil der blive taget højde for områdets bestand af vildt. Større hundetræningsøvelser vil således blive planlagt i samråd med jagtofficeren, som sørger for, at vildtet får mulighed for at skjule sig i vildtlommer mv.	Ok. Der findes en hundetræningsklub i afdeling 2 a. Der skal fortsat tages hensyn til vildt ved hundetræning. Der har været en del problemer med løse hunde på terrænet til trods for skiltning om, at det ikke er tilladt. Dette har voldt problemer med bl.a. skambidning af vildt og får i indhegning. Det formodes, at der er tale om hunde og hundeejere uafhængige af hundetræningsklubben.

3.3 Publikumshensyn

Planer og aktiviteter, der primært er begrundet i hensynet til offentlighedens adgang til terrænet.

Planlagte aktiviteter	Aktivitetsbeskrivelse	Udførte aktiviteter
Offentlighedens adgang.	Reglerne for offentlighedens adgang er beskrevet i bilag 6 til drifts- og plejeplanen: "Ordensreglement for offentlighedens adgang til Hyby Fælled Øvelsesplads".	Gennemført. Der er adgang for offentligheden på øvelsespladsen, når der ikke er øvelsesaktiviteter på terrænet. Der har været en del problemer med løse hunde på terrænet til trods for skiltning om, at det ikke er tilladt. Dette har voldt problemer med bl.a. skambidning af vildt og får i indhegning.
	Forsvarsministeriet er åbne overfor Friluftsrådets forslag om en afmærket vandrute i terrænet men ønsker først at gå ind i detailplanlægningen af ruteforløbet efter, at der er opnået erfaringer med effekten af det nye ordensreglement.	Ikke gennemført. Der er ikke afmærket en vandrute på terrænet. Mange mennesker bruger terrænet til gå- og løbeture, hundeluftning og knallertkørsel.
Udarbejdelse af folder og opsætning af informationstavler.	I løbet af planens første delperiode udarbejdes en vandretursfolder. Folderen vil være tilgængelig sammen med kort over terrænet på tavler ved alle indfaldsveje til øvelsespladsen. Endvidere kan færdselsreglerne udleveres sammen med kortet ved henvendelse til vagten, Ryes Kaserne.	Delvist gennemført. Der er ikke udarbejdet vandretursfoldere. Der er opsat informationsstandere ved 3 indfaldsveje med kort over terrænet og ordensreglement for benyttelse af Hyby Fælled Øvelsesplads. Herunder at hunde skal holdes i snor. Endvidere er der oplysninger om, hvornår militære aktiviteter pågår, samt deres karakter og varighed.

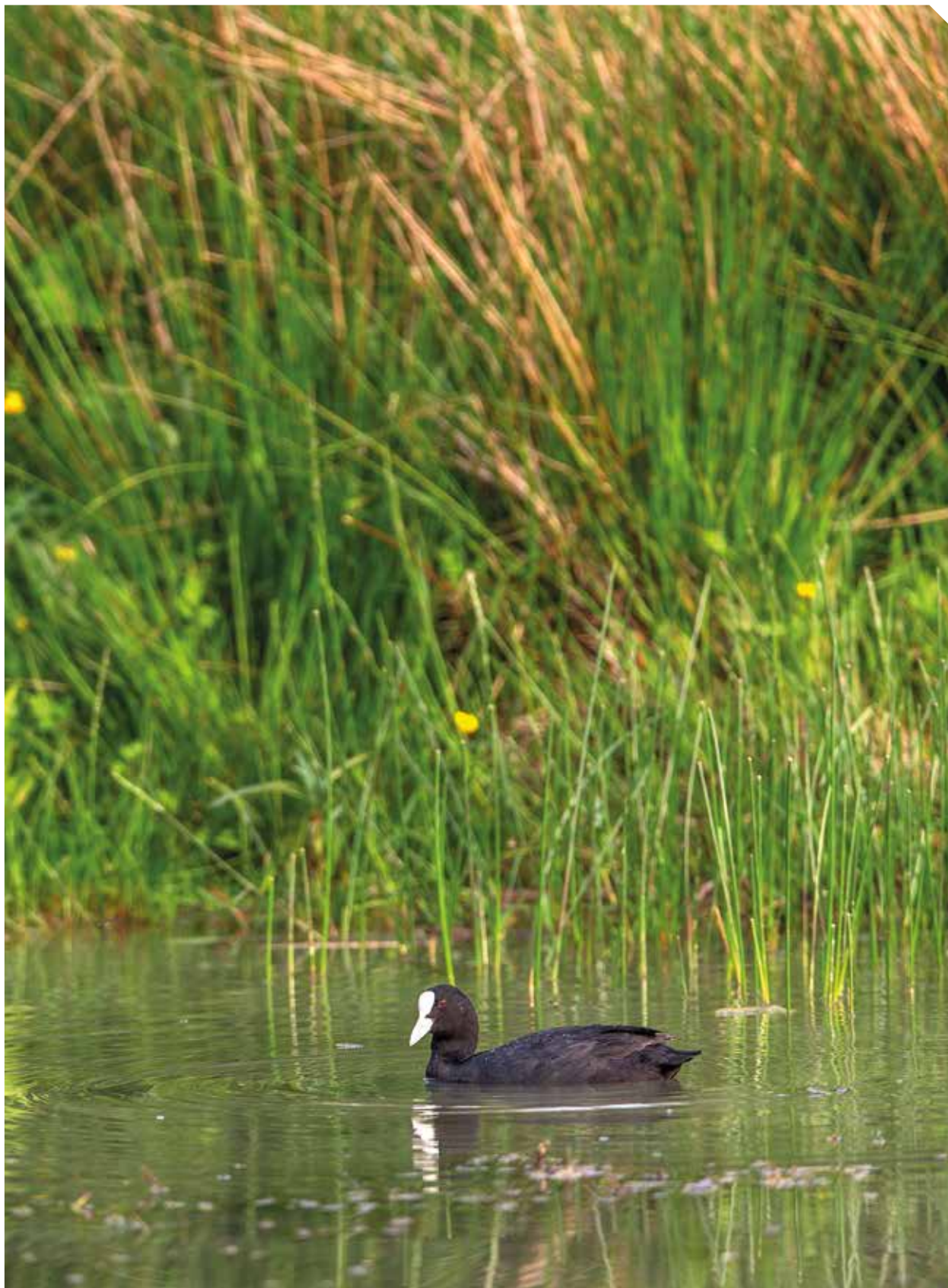
Civile cyklister på terrænet uden for øvelsestid.

3.4 Gennemførte aktiviteter ud over drifts- og plejeplanens anvisninger

Der er gennemført aktiviteter udover dét, der er beskrevet i drifts- og plejeplanen. Forsvarsministeriets drifts- og plejeplaner løber over 15 år, hvilket i forhold til visse driftsaktiviteter er relativt langsigtet. Derfor vil der ofte i løbet af planperioden opstå ideer og forslag til hensigtsmæssige projekter, som ligger uden for planens kon-

krete virkemidler, men som støtter planens langsigtede mål. Der kan også opstå nye, ubehandlede problemstillinger, f.eks. invasive arter. Følgende er en gennemgang af de vigtigste emner og tiltag, der er gennemført uden at være beskrevet i planen. Der er dobbeltangivelser af lokaliteter i forhold til afsnit 3.2 i tilfælde, hvor der er foretaget mere, end der oprindeligt var planlagt. Det drejer sig om et par af vådområderne.

Aktiviteter	Aktivetsbeskrivelse	Status
Militæranvendelse Etablering af øvelsesfaciliteter.	International Observationslejr (Int. Obs. lejr) i afdeling 6a ved skivedepotet.	Gennemført. Etableret mellem 2008-2010. Lejren er opført i stedet for den planlagte GRIFO-lejr, afsnit 3.1.
	Nærkampby ved Fælledvej/Nordre Skydebanevej i afdeling 5c.	Gennemført. Etableret mellem 2008-2010. Byen benyttes til HBU (Hærens Basis Uddannelse).
Naturbeskyttelse Bekæmpelse af invasive arter.	Japansk pileurt/kæmpe-pileurt: Der er på slettearealer i afdeling 8c på 4-5 lokaliteter bekæmpet pileurt ved slåning og efterfølgende tildækning med plastik.	Gennemført. Plastik er udlagt i 2014.
Naturbeskyttelse Pleje af vådområder.	Vandhul etableret i afdeling 1a. Endvidere er der udsat løvfrø af Fredericia Kommune i 2013.	Gennemført. Etableret i år 2010. Der er tale om et lysåbent, relativt lavvandet vandhul med en vold mod sydvest.
	Der var planlagt en indsats ved et vandhul i afdeling 2r. Der er i stedet i 2010 gennemført vandhul-spleje/etablering af vandhuller, i form af uddybning/afskrabning af 6 lavbundsarealer/vandhuller i den nordligste del af terrænet, afd. 2a, 2p og 2r. Der er endvidere i de sydlige vandhuller udsat løvfrø af Fredericia Kommune i 2013.	Gennemført. Der er således i dag 6 vandhuller med blankt vandspejl, i lysåbne mose- og engarealer.
	Fredericia Kommune har i 2013 udsat haletudser af løvfrø i 5 vandhuller.	Gennemført. Der er udsat haletudser i vandhullerne nr. 2, 3, 5, 10, samt ovennævnte, ny-etablerede vandhul afdeling 1a. De udsatte løvfrø ser ud til at trives.

Blishøne i vandhul.

4. OPSUMMERING AF STATUS

Ovenstående aktivitetsgennemgang har afdækket, hvorvidt de planlagte aktiviteter på Hyby Fælled Øvelsesplads er gennemført. Endvidere er der identificeret en række problemstillinger, som skal håndteres i de kommende år, for at Forsvarsministeriets Ejendomsstyrelse opfylder drifts- og plejeplanens målsætninger. Disse problemstillinger er kort præsenteret i det følgende med en overordnet evaluering af, i hvor høj grad planen er gennemført.

Det vurderes, at de overordnede retningslinjer beskrevet i drifts- og plejeplanen er fulgt. Det er fastholdt, at brugen sker under hensyn til de naturmæssige og landskabelige værdier i området. Der er dog visse plejetiltag, som fortsat mangler gennemførelse. Dette er beskrevet nedenfor. Med hensyn til den rekreative udnyttelse, som skal foregå sikkerhedsmæssigt forsvarligt og uden at forstyrre Forsvarsministeriets brug, udgør løse hunde et problem i forhold til græssende dyr.

Øvelse i den Internationale Observationslejr.

4.1 Militæranvendelse

Da der ikke længere er værnepligtige på terrænet, er de uddannelsesmæssige behov ændret. Der er derfor ikke gennemført tiltag som f.eks. tilplantninger til bivuakering eller foretaget plughugst for at give mulighed for bivuakering.

Etablering og vedligeholdelse af spor er gennemført og opfylder de øvelsesmæssige behov. Der er etableret en ny styre-bremsebane og lavet kort med løberuter. Der er ikke etableret en løberute med forhindringer.

I stedet for det planlagte GRIFO-anlæg er der i 2008-2010 etableret en International Observationslejr (Int. Ops. lejr) i afdeling 6 a ved skivedepotet.

Gamle skure og oplagspladser til bl.a. jern er fjernet fra terrænet, og jern samles i dag i containere på selve kasernen.

4.2 Naturbeskyttelse

Skovdrift, krat og levende hegn

Der er ikke gennemført pleje i skove og beplantninger i Egehaven. Skovdriften har været lavt prioriteret, og behovet fremadrettet skal afklares. Kirstinebjerg skov er driftsmæssigt udlagt til urørt skov. Dødt ved efterlades, og der er i 2014 gennemført sprængninger af træer for at skabe mere dødt ved. Man kunne med fordel skabe flere permanente lysninger i skovene, hvilket vil give mulighed for lav blomstervegetation i læ og sol, til gavn for biodiversiteten.

Et levende hegn er etableret i afdeling 5. Der er de senere år opstået huller i hegnet. Derudover er ikke sket pleje af krat og levende hegn, bortset fra kystskrænterne.

Kystskrænten.

Langs kystskrænterne holdes nåleskoven i skak, så den ikke breder sig, og der er i 2004-2006 fældet større træer i området øst for Skanse 1 for at sikre udsyn over Lillebælt. Det skal afklares, om der igen er behov for fældning af høje træer. Kratskoven og dens udbredelse er bevaret ved græsning af får. Der er etableret nyt hegn i foråret 2014 for at afhjælpe problemer med får der løb ud. Problemet fortsætter dog.

Lille vandsalamander i velfungerende vandhul.

Pleje af vådområder

Der er i 2010 foretaget en oprensning af 11 vådområder over hele terrænet. Fredericia Kommune har i 5 af vandhullerne udsat haletudser af løvfrø i 2013. Der er ved nogle vandhuller behov for en rydning af næromgivelserne eller reduktion af nærliggende krat for at undgå skyggeeffekt.

Med hensyn til vandløb er der kun foretaget nødvendige rensninger af vandløbets vejunderføringer. I det nordvestlige hjørne af terrænet ved Egehavevej er der problemer med, at naboejendommen oplever oversvømmelser. Vandløbene på Hyby Øvelsesplads er alle private vandløb, hvor det påhviler ejeren, dvs. Forsvarsministeriet, at vedligeholde vandløbene.

Pleje af hedearealer

På hedearealet i afdeling 8 er der mellem 2002-2004 fjernet gyvel og andre buske. Der er i dag åben græshede med få spredte buske, bl.a. enkelte gyvel. Heden syd for Søndre Skydebanevej plejes sammen med overdrevet syd for ved slåning. Der slås ensartet på arealet og ikke i mosaik som planlagt. Der har ikke været afbrændt eller planlagt afbrændinger. Behovet for hedepleje bør afklares.

Støjvolden ved skydebanen er etableret og dækket af græsvegetation. Der er for nyligt kørt til og fra skydebanen over heden. Der er ikke opsat pæle for at hindre kørsel på den sydlige del.

Pleje af overdrev samt kystskrænten

Målsætningen om åbne overdrev i afdeling 2, 3, 5 og 6 er delvist nået. En forpagtningsaftale om slåning omfatter nogle af overdrene. Overdrene er slået mindst 3 gange i den forgangne del af planperioden, nogle oftere. Visse steder ses tilgroning, og der er behov for hyppigere slåning med fjernelse af materialet, for at fjerne næringsstoffer.

De åbne overdrev omkring skanserne er holdt åbne, dels ved slåning og dels ved græsning med får ved Skanse 1. Der er opvækst af buske på skansen, men ellers kort, tæt græsvegetation. Overdrevet omkring Skanse 2 er åbent, kortklippet og fremstår parkagtigt. Der er få buske på selve skansen. Skanse 3 slås af ekstern entreprenør, som hyres ind fra gang til gang. Overdrevet mellem Skanse 1 og 2 i afdeling 8a er domineret af lårhøjt græs, men overvejende åbent. Der er spredte buske, bl.a. gyvel og tjørn, samt grupper af hylde og slåen. Der er ikke foretaget specifik gyvelbekæmpelse.

I afdeling 5j er målsætningen om overdrev med op til 50 % spredt kratvegetation på sin vis nået. Den nordlige del er åbent med få spredte buske. Den sydlige del er på vej til at lukke sig helt til i krat. Der er samlet set ikke tale om spredt krat, men krat på den ene halvdel.

På kystskrænten henligger overdrene naturligt som planlagt. Afdeling 8j er med i fåreindhegningen. Der er fortsat forekomst af kæmpe-bjørneklo, som fårene skulle bekæmpe. Hegnet er i foråret 2014 udskiftet som foreslået i planen i et forsøg på at holde fårene

Overdrev på kystskrænt med åbne skred.

inde og løse hunde ude. Der er fortsat problemer med dette.

Pleje af slettearealer

Slettearealerne skal plejes som overdrev. Ved forpagtningsaftale, der omfattede høslæt, er arealerne drevet frem til og med 2014. Der er jævnligt taget høslæt på størstedelen af arealerne. Der er fremskreden tilgroning i urter og buske, bl.a. tjørn op til brysthøjde i afdeling 1a. Der er ikke anvendt gødning, sprøjtet, udlagt kultur-

græsser, jordbehandlet eller anvendt andre jordforbedrende midler på terrænet.

Invasive arter

Der er indgået en forpagtningsaftale, som løb til udgangen af 2014, om fåregræsning af afdeling 8a, c, e, og j. Dette var oprindeligt med henblik på bjørneklobekæmpelse. Der er dog steder, hvor fårene ikke kan komme. En ekstern leverandør er som supplement hyret ind til at bekæmpe kæmpe-bjørneklo på hele terrænet.

Kæmpe-bjørneklo.

Indhegning omkring Skanse 1.

Lovlydig hundelufter på Hyby Fælled Øvelsesplads.

Kulturhistoriske interesser

De væsentligste kulturhistoriske interesser på terrænet er de tre skanser og en krigergrav nær Skanse 2. Skanse 1 er fåregræsset som planlagt, og der er dermed opretholdt et tæt, kort græstæppe til beskyttelse mod erosion. Der er enkelte buske på skansen. Skanse 2 er ikke længere afgræsset af dyr, men er tæt slået, så der fortsat er tæt, lavt græstæppe. Der er få træer på skansen. Skanse 3 slås af en ekstern entreprenør og er i dag dækket af højt græs og urter.

Krigergraven er i fin stand og der slås omkring den. Dens fredningsstatus er under behandling i Kulturstyrelsen.

Jagt og vildtpleje

Hyby Fælled Øvelsesplads er jagtfrit område. En jagtofficer er tilknyttet til at håndtere evt. sygt eller skadet vildt. Der foretages ingen form for vildtpleje. Gamle vildtagere har fået lov at gro til af sig selv.

Der har været en del problemer med løse hunde på terrænet til trods for skiltning om, at det ikke er tilladt. Dette har voldt problemer med bl.a. skambidning af vildt og får i indhegning. Der findes en hundetræningsklub i afdeling 2a. Det formodes, at der er tale om hunde og hundeejere uafhængige af hundetræningsklubben. Ved hundetræning skal der fortsat tages hensyn til vildt.

Skiltning ved indfaldsveje.

4.3 Publikumshensyn

Der er offentlig adgang til Hyby Fælded Øvelsesplads, når der ikke finder øvelsesaktiviteter sted på terrænet. Der er opstillet informationsstandere ved tre indfaldsveje, som opdateres med hensyn til oplysninger om øvelsesaktiviteter. Endvidere viser de kort over området samt ordensreglement for offentlighedens færdsel.

Løse hunde har voldt en del problemer på terrænet til trods for skiltning om, at det ikke er tilladt. Dette har resulteret i problemer med bl.a. skambidning af vildt og får i indhegning.

Der er ikke gennemført afmærkning af en vandrerute på terrænet. Mange benytter terrænet til gå- og løbeture, hundeluftning og knallertkørsel.

Det er muligt at finde en række oplysninger, der er relevante for besøgende, på Forsvarsministeriets hjemmeside www.forsvaret.dk.

4.4 Gennemførte aktiviteter ud over drifts- og plejeplanens anvisninger

Ud over de planlagte tiltag er der foretaget bekæmpelse af japansk pileurt/kæmpe-pileurt. Det er foregået ved slåning og efterfølgende tildækning med plastik på 4-5 lokaliteter på slettearealer i afdeling 8c.

I stedet for den planlagte GRIFO-lejr er der mellem 2008-2010 etableret en International Observationslejr (Int. Obs. lejr) nær skivedepotet. Der er i samme periode etableret en nærkampby ved Fælledvej/Nordre Skydebanevej til HBU (Hærens Basis Uddannelse).

Der er i 2010 sket en oprensning/etablering af 11 vandhuller på terrænet.

Der var planlagt en plejeindsats ved et vandhul i afdeling 2r, hvor der i stedet er gennemført uddybning/afskrabning af 6 lavbundsarealer/vandhuller i den nordligste del af terrænet, afdeling 2a, 2p og 2r. Der er således i dag 6 vandhuller med blankt vandspejl i lysåbne mose- og engarealer. Der er endvidere etableret et vandhul i afdeling 1a år 2010.

Fredericia Kommune har i 2013 udsat haletudser af løvfrø i 5 vandhuller, herunder ovenstående. Frøerne ser ud til at trives og er observeret ved mindst ét vandhul, hvor de ikke er udsat.

Nærkampby til Hærens Basisuddannelse.

5. AKTIVITETER

I det følgende beskrives de aktiviteter, der skal gennemføres i de kommende 5 år på tabelform. De er ind delt efter driftsform, f.eks. rydning, og listet op efter identitetsnumre (id). Terrænet er inddelt i afdelinger og derunder i litra, og tallene i kolonnen Afdeling og litra, f.eks. 1d, henviser til disse. Der er benyttet en række forkortelser for arealtyper og træartskoder, jævnfør kort til drifts- og plejeplanen: overdrev (ORE), hede (HED), krat (KRT), slette (SLE), sø (SØ), samt eg (Eg), bøg (BØG), ask (ASK), ædelgran (ÆGR), skovfyr (SKF), lærk (LÆR), rødgran (RGR), poppel (POP) og contorta-fyr (COF). Endvidere er der angivet arealstørrelser (ha) samt

en tidsramme for gennemførelse af den pågældende aktivitet. Angivelserne kan tilsvarende findes på det medfølgende aktivitetskort (bilag 7.1). Der kan være dobbeltangivelse af områder i de følgende tabeller, da områder med førstegangspleje f.eks. også vil indgå i løbende pleje/drift og derfor også kan være omfattet af andre aktivitetstyper.

Det bemærkes, at en række af de beskrevne aktiviteter kan kræve myndighedsgodkendelse, før de kan gennemføres.

Overdrevsareal med spredt opvækst.

5.1 Rydning

Som del af målsætningen for militæranvendelse og naturbeskyttelse skal der foretages rydning af vegetation på en række områder.

Dødt ved skal om muligt efterlades til naturlig nedbrydning. I skovområderne vil det være en fordel, hvis der kan skabes permanente lysninger, som giver mulighed for lav blomstervegetation i læ og sol.

Rydning: Målsætningen er militæranvendelse og naturbeskyttelse.

Id	Lokalitet	Afdeling og litra	Areal (ha)	Gennemføres	Aktivetsbeskrivelse
1-1	Egehaven.	1d, f, g, h, j, k, l, m og n. Ej på kort.	-	Snarest, senest i 2016.	Afklaring af behov. Behovet for tiltag på de enkelte litra skal afklares, jf. drifts- og plejeplanens aktivitetsbeskrivelser. Det drejer sig primært om tyndinger, men også muligheden for at skabe permanente lysninger.
1-2	Kirstinebjerg Skov.	4 Ej på kort.	-	Snarest, senest i 2016.	Delvis rydning. Afkling af, om der er gennemført tilstrækkeligt i forhold til den militære anvendelse. Afkling af, om der er uønskede arter, der skal fjernes eller behov for andre tiltag, f.eks. forberedende hugst (OBS – dog ikke gamle træer), eller mulighed for at skabe lysninger.
1-3	Lysåbne arealer på hele terrænet.	Jf. signatur for rydning på Aktivetskort (bilag 7.1). (SLE, ORE, ENG).	98	I 2016, herefter hvert 5. år.	Delvis rydning af opvækst. Rydning for at muliggøre slåning og sikre, at krat og levende hegn ikke breder sig på de lysåbne arealer. På overdrev 5j: Max. 50 % af arealet bør være krat, fordelt over hele arealet. Der skal tyndes i den sydlige del. På øvrige overdrev holdes udbredelsen af mindre krat i skak. Kratpartier er fortsat en vigtig del af overdrev, særligt arter som slåen og hvidtjørn af hensyn til bl.a. smådyrsfaunaen.
1-4	Krattene ud mod kystskrænten.	8c og e. (KRT).	15,36	I 2016, herefter hvert. 10. år.	Afklaring af behov for rydning. Behovet for fældning af høje træer, der rager op over kratkoven og generer udsigten fra Skanse 1 mod øst afklares. Ved behov fældes/sprænges på en skånsom måde, evt. motormanuelt. Det døde ved efterlades.
1-5	Krattene ud mod kystskrænten.	6(a) og c. 8c og e. (KRT og SLE).	24,75	I 2016, herefter hvert. 5. år.	Afklaring af behov for rydning. De lave kratkoves udbredelse skal bevares som angivet på bilag 1 til drifts- og plejeplanen, Grundkort. I afdeling 8 er kystskrænterne og bagvedliggende arealer indhegnede og afgræssede af får. Dette er med til at begrænse opvækst. Behov for yderligere indsats i form af rydning afklares. Ved opvækst af nåltræer, der breder sig ud over nåleskovens egentlige udbredelse angivet på bilag 1 til drifts- og plejeplanen, Grundkort, ryddes denne opvækst.

5.2 Slåning

På en række lokaliteter skal der gennemføres slåning af lysåbne naturarealer.

Slåning: Målsætningen er militæranvendelse og naturbeskyttelse.

Id	Lokalitet	Afdeling og litra	Areal (ha)	Gennemføres	Aktivitetsbeskrivelse
2-1	Engarealer, overdrevsarealer, slette- og agerarealer (samt hede og mose).	Hele terræn, jf. signatur på Aktivitetskort (bilag 7.1). (ENG, ORE, SLE, HED, MOS)	97,92	Mindst 1 gang årligt efter 15. juli.	Høslæt/Slåning med opsamling. På enge, overdrevsarealer og slettearealer (ENG, ORE og SLE) slås med fjernelse af det afslåede materiale. Areal med hedesignatur (HED) på grundkort til drifts- og plejeplanen plejes som det tilstødende overdrev. Det vurderes, om der er behov for særlig indsats på arealer, hvis der er forekomst af lyng. Mosearealet (MOS) slås, hvis det er muligt. Der må ikke jordbehandles, isås kulturgræsser, benyttes gødning sprøjtemidler eller andet.
2-2	Hundebanerne.	6h og 2q. (SLE).	0,44	Ved behov, dog mindst 1 gang årligt.	Slåning efter behov. Dele af hundebanerne er IPA.

Engareal der slås.

5.3 Afgræsning

Der skal fortsat afgræsses på Hyby Fælle Øvelsesplads i de kommende år med henblik på bekæmpelse af kæmpebjørneklo. Afgræsningen er vigtig, både for Skansen og naturen.

Afgræsning: Målsætningen er militæranvendelse og naturbeskyttelse.

Id	Lokalitet	Afdeling og litra	Areal (ha)	Gennemføres	Aktivitetsbeskrivelse
3-1	Skanse 1, samt krat og kystskrænten øst for.	8a, c og e. (ORE, SLE, KRT).	15,09	Årligt/løbende i en længere årrække.	Afgræsning med får. Fortsat afgræsningen sker dels for at bekæmpe bjørneklo, dels for at sikre lav vegetation, som forhindrer erosion på skanserne. Der er opsat fårehegn, som går helt ud i vandet ved kysten, men der er problemer med, at fårene slipper ud af det helt nye hegn, samt at hunde slipper ind og skambider fårene. En løsning på dette bør afklares.
3-2	Enge- og overdrevsarealer i den nordlige del af terrænet.	2a, o, q, p, r m.fl. jf. signatur på Aktivitetskort (bilag 7.1). (ENG og ORE).	14,53	Senest i 2016 og herefter årligt.	Afgræsning med kreaturer/heste. Det skal afklares, om det er muligt at indføre afgræsning med kreaturer eller heste, evt. samgræsning, i forhold til den militære anvendelse. Den nordlige del af terrænet indhegnes i så fald med et solidt hegn med tilhørende skiltning jf. eksisterende skiltning ved græsningen ved Skanse 1 og aktivitet 7-1. Alternativt: Slåning med opsamling. Årligt jf. aktivitet 2-1.

Får afgræsser Skanse 1 og dele af kystskrænten.

5.4 Hydrologi

Som del af målsætningen i drifts- og plejeplanen skal der foretages pleje af vådområdelokaliteter.

Hydrologi: Målsætningen er militæranvendelse og naturbeskyttelse.

Id	Lokalitet	Afdeling og litra	Areal (ha)	Gennemføres	Aktivitetsbeskrivelse
4-1	Vådområder over hele terrænet, som har plejebehov nu.	Nr. 1: 1f Nr. 7: 6 h (SØ). Nr. 6: 5d (MOS).	-	2015-2016, én gang pr. lokalitet.	Rydning af skyggende bevoksning. Disse vådområder var ved besigtigelsen plejekrævende. Skyggende bevoksning i vandhullernes omgivelser ryddes. Moseområdet ryddes for opvækst.
4-2	Skovmosen i Kirstinebjerg Skov, mose nr. 4.	4c og 2p. (MOS).	-	Snarest, senest i 2016.	Afklaring af behov. Det skal afklares, om der er behov for tiltag for at bevare skovmosen, f.eks. tyndning af kantvegetation eller genskabelse af naturlig hydrologi.
4-3	Vandhuller nr. 8, i krat ved krydset Nærkampvej og Fælledvej.	6c (SØ).	-	Snarest, senest i 2016. Herefter rydning hvert 5. år.	Rydning og oprensning. Krat fjernes i en 5 m bred bramme omkring vandhullerne. Efterfølgende fjernes opvækst eller skyggende vegetation hvert 5. år. Slam fra bunden af søerne fjernes ved opgravning.
4-4	Vandhul nr. 10 ved Nordre Koppelvej.	5k (SØ).	-	Snarest, senest i 2016.	Afklaring af behov. Det skal afklares, om der er behov for oprensning eller hævnning af udløbet mod nord for at skabe større vandspejl. Endvidere vurderes, om der er behov for igen at reducere krat omkring vandhullet, særligt på sydsiden.
4-5	Vandløb.	Hele terrænet.	-	Løbende.	Vandløbsvedligeholdelse. Vandløbene på Hyby Øvelsesplads er alle private vandløb, hvor det påhviler ejeren, dvs. Forsvarsministeriet, at vedligeholde vandløbene. Skikkelse og vandføringsevne må ikke ændres, og manglende vedligehold kan føre til erstatningspligt for ejendomme beliggende opstrøms. Se Fredericia Kommunes hjemmeside for vejledning om vedligeholdelse af private vandløb.
4-6		Langs skoven ved Egehavegård.	-	Snarest, senest i 2016.	Rydning af opvækst langs grøft. Grøften langs skoven ved Egehavegård ryddes for alt opvækst. Grøften oprenses eventuelt.

5.5 Kulturhistoriske interesser

Skanserne og krigergrav er de væsentligste kulturhistoriske interesser på Hyby Fælled Øvelsesplads.

De kræver løbende pleje. Der er dobbeltangivelser, da fortidsminderne også er omfattet af aktiviteter for rydning og slåning ovenfor.

Kulturhistoriske interesser: Målsætningen er militæranvendelse og naturbeskyttelse.

Id	Lokalitet	Afdeling og litra	Areal (ha)	Gennemføres	Aktivitetsbeskrivelse
5-1	Skanse I, Fredningsnummer 3312:1.	8a	-	Løbende ved behov, evt. hyppigere end angivet ved de pågældende aktiviteter.	Sikring mod erosion. Lav, tæt græsbevoksning sikres ved afgræsning med får (Aktivitet 3-1). Eventuel restaurering af jordskred må kun finde sted i samarbejde med Kulturarvsstyrelsen (Ansvarlig i 2003: Arkitekt Jørgen Frandsen).
5-2	Skanse II, Fredningsnummer 3312:2.	7a	-	Løbende ved behov, evt. hyppigere end angivet ved de pågældende aktiviteter.	Sikring mod erosion. Lav, tæt græsbevoksning sikres ved rydning og slåning (Aktivitet 1-7 og 2-2). Eventuel restaurering af jordskred må kun finde sted i samarbejde med Kulturarvsstyrelsen (Ansvarlig i 2003: Arkitekt Jørgen Frandsen).
5-3	Skanse III, Fredningsnummer 3311:5.	7d	-	Løbende ved behov, evt. hyppigere end angivet ved de pågældende aktiviteter.	Sikring mod erosion. Lav, tæt græsbevoksning skal sikres ved rydning og slåning. Hører under IPA.
5-4	Krigergrav, Fredningsnummer 3312:3.	7a	-	Løbende ved behov, evt. hyppigere end angivet ved de pågældende aktiviteter.	Bevaring af Krigergravens tilstand. Der slås omkring graven, hækken klippes, træer og buske passes, ligesom sten og evt. hegn m.v. holdes pænt. Kulturstyrelsen oplyser, at tinglysning af krigergraven er under behandling ultimo 2014 (journalsag 2014-7.23.01-0454).

Skanse 1.

5.6 Invasive arter

Der skal foretages aktiviteter i forbindelse med bekæmpelse af invasive arter. En ekstern leverandør er hyret til bekæmpelse af bjørneklo.

Invasive arter: Målsætningen er militæranvendelse og naturbeskyttelse.

Id	Lokalitet	Afdeling og litra	Areal (ha)	Gennemføres	Aktivitetsbeskrivelse
6-1	Hele terrænet.	Ej på kort.	-	Årligt.	Bekæmpelse af kæmpe-bjørneklo. Årlig kontrol og løbende bekæmpelse af erkendte voksesteder. En ekstern leverandør er hyret ind til bekæmpelse på hele terrænet. Bekæmpelse sker endvidere ved fåregræsning i dele af afdeling 8.
6-2	Hele terrænet.	Ej på kort.	-	Snarest, og inden gyvel når at sætte frø igen. Herefter årligt.	Bekæmpelse af gyvel. Gyvel bekæmpes ved rydning og slåning af de lysåbne arealer. Gyvel skæres så langt nede som muligt, så blomstring og frøsætning hindres. Afskåret materiale fjernes, for at fjerne frø og næringsstoffer fra arealet. Der kan på sigt være behov for en mere målrettet indsats, særligt på areal med hedesignatur på grundkort til drifts- og plejeplanen ved Søndre Skydebanevej, afdeling 8b.
6-3	Hele terrænet.	8c Ej på kort.	-	Årligt.	Bekæmpelse af japansk pileurt/kæmpepileurt. Løbende bekæmpelse (slåning/opgravning) af de erkendte bevoksninger. Der er på slettearealer i afdeling 8c på 4-5 lokaliteter bekæmpet pileurt ved slåning og efterfølgende tildækning med plastik.

Kystskrænt med kæmpe-bjørneklo.

5.7 Øvrige aktiviteter

Øvrige aktiviteter som skal gennemføres, fremgår af skemaet nedenfor.

Øvrige aktiviteter: Målsætning militæranvendelse og naturbeskyttelse.

Id	Lokalitet	Afdeling og litra	Areal (ha)	Gennemføres	Aktivetsbeskrivelse
7-1	Hele terrænet.	Ej på kort.	-	Senest i 2016.	Håndtering af problematikken omkring løse hunde. Der bør overvejes at skilte endnu bedre om, at hunde skal holdes i snor eller supplere med anden formidling.

Øvelsesaktivitet på terrænet.

6. REFERENCER

FBE (2011a): *FBE bestemmelse for drifts- og plejeplaner.* Bilag 5 til FBEBST 610-6. Tilgængelig på www.forsvaret.dk.

Miljøministeriet, Skov- og Naturstyrelsen og Telegrafregimentet (2003): *Hyby Fælded Øvelsesplads, Drifts- og Plejeplan 2003-2017.* Tilgængelig på www.forsvaret.dk.

Naturhistorisk Museum, Aarhus (2013): *Sjældne Smådyr på Trelde Næs og Hyby Fælded. Rapport til Fredericia Kommune fra Naturhistorisk Museum Aarhus.*

Orkideer og dødt ved i skovbunden.

7. BILAG

7.1 Aktivitetskort

Kortbilag med oversigt over de planlagte aktiviteter for de kommende 5 år er ilagt bagerst.

Forsvar for naturen

Forsvarsministeriets skyde- og øvelsesterræner anvendes til militær uddannelse, men samtidig udgør arealerne nogle af de største og bedst bevarede naturområder i Danmark.

Sammenlagt forvalter Forsvarsministeriet 33.000 ha enestående natur, hvor den militære benyttelse går hånd i hånd med værdifulde danske naturtyper og arters beskyttelse. Mange militære arealer er i perioder åbne for publikum, så også offentligheden kan besøge og opleve de unikke naturarealer.

I samarbejde med Miljøministeriet har Forsvarsministeriet udviklet et særligt koncept for udarbejdelse af drifts- og plejeplaner for terrænerne. Igennem planerne sikrer Forsvarsministeriet en passende afvejning mellem militære uddannelsesmæssige behov, naturbeskyttelse og offentlighedens adgang. Information om Forsvarsministeriets naturforvaltning kan findes på www.Forsvaret.dk.

Kortbilag til evaluering
Aktivitetskort 2015 - 2019
Hyby Fælled Øvelsesplads

233 ha

